

Månadsnytt

Årgång 26 – Nr 1 – Januari 2010

**Sveriges Pensionärsförbund – Seniororganisationen i tiden
Karlskogaföreningen**

God fortsättning på 2010!

Kring årsskiftet drabbades Karlskoga av den värsta köldknäppen på 25 år med flera dagar i sträck under –20 grader. Skogens djur sökte sig in till stan i jakten på ätbart. På bilden en ståtlig dovhjort, som lockats till nedfallna rönnbär och fågelmat på fotografens tomt vid Jaktvägen i Bråten. Foto: Jan-Erik Averås.

**Kom ihåg
ÅRSMÖTET**
den 2/2 kl 14 i
Missionskyrkan.

Sidan 3.

**Läs om
ovanligt pigga
reservdels-
människor.**

Sidan 9

**Intressanta
frågor och svar
under rubriken
Fria ord.**

Sidorna 12 och 13

**Somliga
stjärnor faller
även utan halka.**

Läs Ulla C:s krönika.

Sidan 18

Almanackan

(Sparas lämpligen till nästa nummer av Månadsnytt)

Manusstopp för nästa nummer av Månadsnytt, tisdagen den 16 februari.

Distribution, fredagen den 26 februari.

Tisdagen 2 februari kl. 14.00

Årsmöte. Missionskyrkans Kyrksal Se notis! Anmälan till exp. tel. 30240 senast 1 febr. kl. 11.30.

Torsdag 4 februari kl. 15.10

Träffen. Livs-Forum. Se M-nytt nr 7 "Fria ord".

Fredag 5 februari kl. 15.00

Club Solbringen. Anders Andersson och sonen Hans Andersson underhåller med sång och dragspel. Anm. till exp. tel. 302 40 senast 4 febr. kl. 11.30.

Måndag 8 februari kl. 14.00

Träffen. Stickkafé.

Onsdag 10 februari kl. 14.00

Träffen. Livs-Forum. Se M-nytt nr 7 "Fria ord".

Torsdag 11 februari kl. 14.00

Träffen. Kafferepet.

Lördag 13 februari kl. 10.00-12.30

Träffen. Jan Andersson berättar om hur djur och växter klarar vintern. Kaffeservering.

Måndag 15 februari kl. 14.00

Träffen. Karlskogiana. Anders Elfvik visar Karlskogabilder.

Tisdag 16 februari kl. 14.00

Vetgiriga Veteraner. Missionskyrkans samlingsal. Lars Forsman – Esperanto. Se notis! Anmälan till exp. senast 15 februari kl. 11.30 tel. 302 40.

Måndag 22 februari kl. 14.00

Träffen. Stickkafé.

Torsdag 25 februari kl. 14.00

Träffen. Kafferepet.

Lördag 27 februari kl. 10.00-12.30

Träffen. Gator och platser med personnamn i Karlskoga. Ulla Jansson kåserar. Kaffeservering.

Måndag 1 mars kl. 14.00

Träffen. Karlskogiana. Anders Elfvik visar bilder från Karlskoga.

Tisdag 2 mars kl. 14.00

Månadsmöte. Se nästa Månadsnytt.

Lördag 13 mars kl. 10.00-12.30

Träffen. Sång och musik med Bodemyrs kvartett. Kaffeservering.

Måndag 15 mars kl. 14.00

Träffen. Karlskogiana. Anders Elfvik visar bilder från gamla Karlskoga.

Vi hälsar följande nya medlemmar välkomna

Ulla och Per Aspeli, Moränvägen 30
Gunilla Bärjstätt, Myrbacken 10
Arun Dua, Nyponvägen 7
Britt Ericson, Bangatan 8 A
Inger Erixon, Karlsdals Herrgård
Per-Anders Fors, Näckrosvägen 26
Tage Grenholm, Bergsmansgatan 16
Lars Erik Hansson, Motionsvägen 14
Per-Erik Hellnemo, Inre Lötsvängen 19
Kristina Kyritz, Linneback Grönlund 340
Ann-Margret Larsson, Norråsvägen 4
Stina och Åke Lonnfors, Skrågatan 4
Christer Lundberg, Solnavägen 9
Lars Rhodin, Annavägen 22
Birgitta Rosbro, Hotellgatan 12
Per Waernér, Sandängsvägen 17

Denna månad skickas inbetalningskort med Månadsnytt, samt årsmärke som klistras på medlemskortet.

Gemensamma hushåll som får två exemplar av tidningen Veteranen var vänliga och ring Expeditionen. Tel. 302 40.

Ansvarig utgivare:
Redaktionskommitté:

Annonser:
Kansli och expedition:

Föreningens ordförande:
Föreningens sekreterare:
Föreningens kassör:
Föreningens hemsida:
Föreningens PlusGiro:
Föreningens Bankgiro:
Tryckning:

Allan Hede, tel 536 02. E-post: hede.allan@telia.com
Bengt Aldén, tel 370 24, e-post: bengt29@tele2.se, Jan-Erik Averås, Ulla Carlström, Birgitta Hede och Inge Liljegren. E-post: m-nytt@blixtnil.se
Britta Gillberg, tel 527 11. E-post: britta.gillberg@comhem.se
SPF, Solbringen 80, Loviselundsvägen 73, 691 83 Karlskoga. Tel 302 40.
E-post: 0586-30240@telia.com Öppen vardagar kl. 10-12.
Allan Hede, tel 536 02. E-post: hede.allan@telia.com
Kajsa Werner, tel 541 63. E-post: kajsa.werner@folkbildning.net
Gunnar Nordström, tel 546 79. E-post: gunnar.nordstrom@tele2.se
www.spfkarlskoga.se E-post: christer@lasson.st
94 41 25-4
5715-5640
Karlskoga Grafiska, tel 300 53. E-post: grafiska@telia.com

Ordföranden har ordet

Så har även verksamhetsåret 2009 och därmed även min ordförandetid i SPF-föreningen i Karlskoga nått sitt slut efter tre års ordförandeskap. Jag lät mig övertalas att bli ordförande trots att jag ansåg att det måste finnas många,

många SPF-are som var mer lämpliga än jag med tanke på min ganska ensidiga teknikerbakgrund. Idag ångrar jag inte att jag tog på mig denna uppgift. Det har varit tre mycket stimulerande år och jag har lärt känna många nya personer med annan bakgrund än min egen.

Verksamheten 2009 har som framgår av verksamhetsberättelsen varit mycket omfattande. Detta har varit möjligt, mycket tack vare vår förenings storlek och alla funktionärens goda insatser. Under 2009 har vi prioriterat fyra områden i vår verksamhet: KPR, 80+, friskvård samt verksamheter intressanta för våra yngsta medlemmar (40-talisterna). De två förstnämnda har fallit mycket väl ut tack vare Britt-Marie Danielssons insatser. Även friskvården har fungerat mycket väl. Många har bidragit till detta under Inga-Lill Blombergs ledning. Däremot har det varit svårt att finna verksamheter som intresserar 40-talisterna.

Vi har sedan 25 år tillbaka en fantastisk medlemstidning som genom främst Bengt Aldéns insatser nu är en av de absolut bästa medlemstidningarna i landet. Genom denna tidning får medlemmarna en allsidig information om allt vad som händer i föreningen och därutöver intressanta resereportage, tankeväckande och intressanta krönikor (tack Ulla Carlström och Bertil Edling för dessa) samt mycket annat. Den låga närvarofrekvensen på våra månadsmöten beror kanske delvis på denna tidning. Man behöver inte gå på mötena för att bli informerad, man läser tidningen.

Jag vill tacka alla funktionärer och övriga medlemmar som gjort 2009 till ett lyckat verksamhetsår. För mig som ordförande har styrelsen och styrelsearbetet betytt mycket. Jag tycker att alla i styrelsen har gjort en mycket god insats för föreningen och alla har bidragit till ett bra samarbetsklimat och en gemytlig stämning. Ett speciellt tack vill jag detta år rikta till Gunnar Nordström som varit föreningens kassör i 5 år och varit det på ett föredömligt sätt. Med Gunnar som kassör har man

aldrig behövt verka i ovisshet om föreningens ekonomi. Gunnar har haft full kontroll och alltid haft svar på alla frågor rörande ekonomin. Under nästa år kommer en ny kassör att ta över.

Som avslutning vill jag önska alla medlemmar ett nytt spännande verksamhetsår. För min efterträdare hoppas jag att 2010 blir ett bra och stimulerande år.

Allan Hede

Välkommen till föreningens

ÅRSMÖTE

Tisdagen den 2 februari kl. 14.00

Missionskyrkan kyrksal

Program:

Välkommen: **Allan Hede**

Parentation: **Monica Albertus**

Musik: **Lili-Ann Regestad**

Avtackningar, Årsmötesförhandlingar,

Avslutning: **Nya ordföranden.**

Därefter samling i samlingsalen med

Sune Olsons underhållningsprogram:

"Lite stim, lite stoj och lite allvar".

Kaffe, lotterier m.m.

Anmälan till exp. tel. 302 40.

Välkomna!

Föredragningslista samt Verksamhetsberättelsen för 2009 kan avhämtas på exp. samt finns utlagd på föreningens hemsida

www.spf.karlskoga.just.nu

Valberedningens förslag på ny styrelse

Valberedningen har följande förslag på ny styrelse för årsmöte och konstituerande styrelsemöte att ta ställning till:

Ordförande: **Kajsa Werner**

Vice ordförande: **Kjell Selander**

Sekreterare: **Birgitta Hede**

Kassör: **Leila Raudsaar**

Ordinarie ledamöter i övrigt: **Per-Olov Backman, Inga-Lill Blomberg, Jan-Olof Forsling, Eskil Persson** och **Lillebil Sucksdorff.**

Ersättare: **Stig Carlén** och **Britta Gillberg.**

Verksamhetsplan 2010

Kajsa Werner

De aktiviteter som vår förening erbjuder nu kommer att fortsätta under kommande verksamhetsår. Vi fortsätter att satsa på friskvård, 80+ och KPR men hoppas i högre grad kunna locka yngre, nyblivna medlemmar till våra arrangemang. För att åstadkomma detta gäller det att välja ämnen, aktiviteter och resmål som lockar också den gruppen. Vi fortsätter att satsa på teknikfrågor och kommer kanske att erbjuda t.ex. aktiekunskap och vinprovning.

Upplevelseresor är ett nytt begrepp, resan till Azorerna i höstas var exempel på en sådan. Andra resmål som nämnts är Sydafrika, Skottland och Gotland. Men man behöver inte åka så långt, studiebesök på industrier i regionen eller på äldreboenden, där man provar nya metoder i boende, kultur och fritid kan tänkas. Guidade turer på närbelägna museer skulle kunna erbjudas, kanske på läns museerna i Örebro och Karlstad eller på Rackstad museet och Oppstuhage i Arvika. Vi vet ju att många av våra medlemmar är konstintresserade och sysslar med konst på Träffen. Och vi får inte glömma fester och underhållning - kanske en pubkväll med irländsk musik?

Projektet "Passion för livet" har nämnts förut, och Elsa Ingesson från Jönköping informerade om detta vid ett månadsmöte i höstas. Metoden är att arbeta i cirklar, där man tar upp olika ämnen: livet, hälsan, maten och sociala nätverk på ett personligt plan. Och vi hoppas kunna starta en försöksgrupp till att börja med och se hur utfallet blir.

Modellen har spritts i SPF- och PRO-föreningar och varit framgångsrik.

Vi har sedan tidigare cirklar i spanska och litteratur som kommer att fortsätta under det nya verksamhetsåret. Det gör också datakursen på Bergslagskolan som startade i höstas. Detta är ett viktigt område för pensionärer. Att ha grundläggande kunskaper i att hantera datorn är inte bara roligt - det blir också alltmer nödvändigt för att skaffa sig samhällsinformation, ha kontakt med myndigheter, släkt och vänner och för att spara och ordna sina digitala bilder.

Månadsmöten och Vetgiriga veteraner fortsätter i samma omfattning som förut. Men vi får tänka på att spara, kostnaderna för föreläsare och underhållning

måste hållas nere med tanke på föreningens ekonomi. Vi har många kunniga medlemmar som behärskar olika områden, dem vill vi även i fortsättningen gärna engagera som föreläsare och underhållare.

Club Solbringen har varit mycket framgångsrik under 2009 och fortsätter naturligtvis med månatliga träffar. Tyvärr har vi ännu inte lyckats värva någon som vill ta hand om Club Nickkällan, men vi fortsätter att arbeta med det.

I Väntjänsten kommer vi att samarbeta med Siw Philipson och Roy Olsson, Kontakten. Men väntjänster kan vi ju också erbjuda själva, vi kan ställa upp och hjälpa andra medlemmar i SPF vid behov!

SPF:s expedition fortsätter att ge oss god service och vår föreningstidning Månadsnytt ska fortsätta att informera och förnöja oss!

Planeringskalender för Månadsnytt 2010

Nr	Manusstopp	Utdelning
2	16 februari	26 februari
3	16 mars	26 mars
4	20 april	30 april
	Sommaruppehåll	
5	17 augusti	27 augusti
6	14 september	24 september
7	19 oktober	29 oktober
8	16 november	26 november

Månadsnytt tar ett nytt steg

Från en blygsam start för 26 år sedan med ett maskinskrivet A5 blad på 8 sidor blev det senare en 12 och 16 sidors tidning. Förra numret trycktes för första gången delvis i fyrfärg och nu trycker vi tidningen för första gången med 20 sidor. Detta delvis för att vi har mycket material och delvis för att fler annonsörer som tydligt har fått upp ögonen för att SPF:are är en intressant målgrupp.

Välkommen till Vetgiriga veteraner

Tisdagen den 16 februari kl. 14.00

Missionskyrkans samlingsal.

Program: Lars Forsman - Esperanto

Den polske läkaren Ludvig Zamenhof publicerade det internationella språket esperanto 1887. Utan tvång, eller understöd har det spritts till de flesta delar av världen snabbare än något annat språk. Däremot har det förbjudits i vissa länder, dess användare har förlöjligats och förföljts. Men i och med Internet får osanningar om esperanto inte längre någon grogrund och dess belackare har blivit en akterseglad minoritet.

För några år sedan tog sökmotorn Google beslut om att introducera språket och i dag får man 65 miljoner träffar på ordet esperanto. Vem hade trott att Europarådet skulle förklara esperanto som ett europeiskt språk, att statsunderstödda skolor i England använder språket som en genväg till språkstudier och att Brasilien, lika stort som Europa, likställer esperanto med andra språktillval? Elever från Karlskoga folkhögskolas esperantolinje arbetar i dag över hela världen.

Lars kommer i sitt föredrag att ta upp följande punkter: Historik och internationella händelser, hur låter esperanto, logisk uppbyggnad, en genial ordbildning, litteratur, sång, Utbildningsradion, kulturella möten, esperanto i dag, och förstås frågor från publiken.

Kaffe med dopp och sedvanlig samvaro. Anmälan till exp. tel. 302 40 senast den 15 februari.

Välkomna till ett intressant och lärorikt föredrag.

Kjell Selander

Vår förenings egen hemsida

Eftersom SPF-expeditionen har Telia som mejloperatör har vi också kunnat ha vår hemsida härbärgerad hos Telia. Det har hittills ingått i abonnemanget utan ytterligare kostnad. Det har varit lite problematiskt, eftersom utrymmet är maximerat till

10 MB, vilket i dag är ganska knappt. Också Telia insåg att ”den tekniska plattformen för tjänsten inte höll den kvalitet som man vill erbjuda”, men i stället för att förbättra den bestämde man sig för att avveckla den! Vi blev alltså tvungna att inkvartera hemsidan på ett nytt webbhotell. Jag letade på nätet och fastnade så småningom för One.com, som hade lågt pris, stort utrymme (300 gånger större än Telias!) och fri trafikmängd. Samtidigt var vi tvungna att skaffa en egen domän, dvs en egen identitet i Internetvärlden, som heter spfkarlskoga.se. Men det kostar en installationsavgift och en årlig avgift. Sammantaget kostar det ändå bara ett par hundralappar per år.

Vad har vi då fått? Hemsidan ser ungefär ut som den gjort sedan Sixten Albertus en gång skapade den. Den har utökats med en sida med bilder från olika SPF-aktiviteter, och som bekant är bilder av någorlunda god kvalitet utrymmeskrävande. Också Månadsnytt, som ju finns åtkomlig från hemsidan, kräver utrymme. Hittills har jag för varje ny bild och ny tidning tvingats ta bort äldre innehåll. Nu kan vi stället utöka sidan med t ex bildspel. På bildsidan finns som prov ett sådant från SPF:s Islandsresa, och vi tänker oss ett bildspel med SPF Karlskogas historia. Nu är det egentligen bara fantasin som sätter begränsningarna. Använd den och kom med förslag till förbättringar!

Adressen är fortfarande samma som tidigare men man kan nu i stället använda SPFKarlskoga.se, som är mycket kortare och på sikt helt ersätter den gamla.

Christer Lason, hemsidesredaktör

PM. Avgifter för resor

Den som har anmält sig till någon av våra resor och som avanmäler sig, får betala t.ex. teaterbiljett om SPF inte kan sälja den vidare till någon, som står på kö. Mat, som är beställd, får också betalas om den ingår i det belopp som SPF får betala till restaurangen. Resenären måste också betala för hela resan om den inte ”går ihop”.

Alltså: SPF tar ut hela den kostnad man har av resenär som ångrar sig eller får förhinder.

För långa resor gäller att resenären själv ser över sitt reseskydd genom att t.ex. betala resan med kort eller ta annan försäkring.

Rapport från KPR-möte 24 november

Izabel Majoros informerade om projektet ”Kost och Nutrition” vad som har gjorts och vad som är på gång. För att upptäcka undernäring och eliminera risk för undernäring görs bland annat mätningar av näringsstatus enligt MNA- (Mini Nutritional Assessment). Natfastan är särskilt observerad. Den räknas från sista måltiden dygn 1 till första måltiden dygn 2. Generellt är natfastan mer än 11 timmar. Lämpliga mellanmål och/eller drycker till medicineringen kan förkorta natfastan. Det räcker inte med vatten! I projektet ingår också sociala aktiviteter, förebyggande hembesök, kompletterande utbildning, enkäter med mera.

Peter Grönlund informerade om kollektivtrafiken. Fem linjer – fem färger. Från 1 november finns en ”lasaretsrunda” med röda linjen. Blå och gul linje har också ändringar från 1 november. Observera även att vissa bussar ”byter färg” eftersom de kan lånas ut till andra turer. Övrig information om betalning, rabatter och inköpsställen finns i ”Tidtabellen för stadsbussarna” som skickats ut till alla hushåll, samt på www.lanstrafiken.se. En förstorad version av tidtabellen finns på SPF:s expedition.

Många synpunkter har förts fram angående de nya bussarna. Kommunens kravspecifikation har bland annat varit att bussarna ska vara tillgängliga för alla och med extra breda gångar. Önskemålen har lämnats vidare till Länstrafiken/ Vänersborgs linjetrafik som i sin tur har förhandlat med Polen (som gör de flesta bussarna).

De fem första bussarna uppfyllde inte de förväntade kraven. Bussarna kommer att byggas om/bytas ut successivt. I slutet av året väntas tre nya bussar.

Anders Sjökvist gav en nulägesbeskrivning av hur det ser ut inom vård och omsorg i Karlskoga avseende brandsäkerheten. När det gäller tekniska lösningar finns, i alla lägenheter på särskilt boende, brandlarm som är kopplade direkt till Räddningstjänsten. På Lötängen finns dessutom sprinklersystem i alla lägenheter. Ordinärt boende ska vara utrustat med brandvarnare. Personalen kan hjälpa till att kolla batterierna. Brandlarm kan ock-

så kopplas till trygghetstelefonen. All personal får dels grundutbildning och dels fortbildning som köps av Räddningstjänsten. Samarbetet fungerar utmärkt.

Karin Björkman redogjorde för ekonomin. Socialförvaltningen räknar med ett plus minus noll resultat för 2009. Utifrån tilldelad budgettram ska förvaltningen göra en proportionell reduktion med 3.0 miljoner. Statistik visar att antalet personer 80 år och äldre har minskat med 213 mellan februari 2008 och september 2009. Antalet personer med omvårdnadshjälp i ordinärt boende och servicelägenheter är i oktober 40 färre än samma månad förra året. För att hitta en lösning på reduktion av omvårdnadspersonal med 5.0 årsarbete skall en åtgärdsplan upprättas.

Även om ekonomin är besvärlig får förvaltningen stimulansmedel från staten. Dessa går till utveckling av hemrehabilitering, kost och nutrition, läkemedelsgenomgångar, det sociala innehållet och förebyggande hembesök.

Under 2010 kommer ett arbete att pågå med att implementera nya riktlinjer för demensvård. Bland annat kommer någon form av demensteam att återinföras. Utveckling sker också med de Individuella vård- och omsorgsplanerna = genomförandeplaner. Gårdsråd/anhörigråd organiseras på enheterna för ökat inflytande.

Niina Laitila berättade att det måste sparas även på kommunkansliet. Av 80-90 tas 11 tjänster bort. Även den politiska organisationen har reducerats.

Utredningen av kommunens lokaler inom samtliga verksamheter har presenterats. Helt klart är att det blir många tuffa beslut framöver.

Kommunen kommer att ta emot 10-15 ensamstående flyktingbarn troligtvis boende på Folkhögskolan.

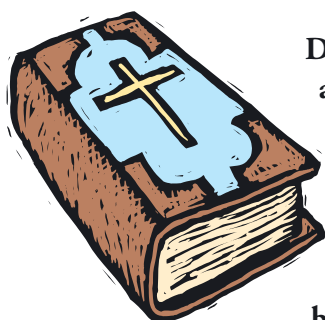
Britt-Marie Danielsson, SPF:s ledamot i KPR

Datakursen

Vårens datakurs startade tisdagen den 26 januari kl. 15.00 på Bergslagsskolan.

Välkomna!

Bibelns historia

Den 17 november fick alla vetgiriga veta mycket. Pastor Robert Bådagård, gäst ”på hemmaplan”, berättade då kunnigt och engagerat om Bibelns historia.

Vi fick se en del av de biblar som ingår i en utställning, vilket gav en uppfattning om hur olika biblar kan se ut. De gamla är stora, medan en Bibel nu med modern teknik kan rymmas på ”ett knappnålshuvud”.

Robert Bådagård visar den äldsta svenska Bibeln, Gustav Vasas Bibel.

Bibeln innehåller som vi vet ett stort antal böcker, i vår nuvarande svenska Bibel 77 st.

Texterna fördes vidare muntligt. För sådant fanns särskilda skolor. Inträdesprovet kunde t.ex. vara 1:a Mosebok utantill. Även Nya Testamentet grundar sig på muntliga berättelser. Det var ju ingen som genast skrev ner det som Jesus berättade. Markusevangeliet kom på 60-talet och de övriga något senare. Men äldst i Nya Testamentet är en del av Paulus brev, t.ex. brevet till Tessaloniki på 50-talet.

Först skrev man på papyrus och sedan kom även pergament (av djurskinn, från staden Pergamon). Papper (av lump) fanns på 700-talet och i Sverige på 1500-talet. Att vissa böcker i Bibeln har delats upp i flera beror på att rullarnas storlek var begränsad.

Det finns inte bevarade original till några gamla skrifter. Då är det viktigt hur lång tid det är mellan original och kopior. För Nya Testamentet är den tiden kort och därför anses texterna vara pålitliga.

Men hur är det med Gamla Testamentet? Här kommer den spännande historien om dödahavsrollarna in. Det fanns ett slags munkar i Qumran vid Döda havet, som hade en samling skrifter ur Gamla Testamentet. När romerska krigare närmande sig omkring år 70, gömde de skrifterna i grottor, så att de skulle kunna plocka fram dem senare. Men alla munkarna blev dödade, och därför visste ingen om denna enorma skatt.

Det var en liten herdepojke som hittade de första rullarna (1947), men det dröjde innan någon förstod vad det var. Det finns delar av de flesta böckerna och mycket viktig är en fullständig version av Jesaja. Nu fick man tillgång till skrifter som var nära 1000 år äldre än dem man hade tidigare och man har funnit mycket god överensstämmelse.

Ytterligare en viktig del av Bibelns historia är hur den översattes och spreds. Först var det grekiska och latin, men Martin Luther ansåg att Bibeln skulle vara på folkets språk och en viktig ”milstolpe” är Gutenbergbibeln på tyska 1456. 1526 kom Nya Testamentet på svenska och 1541 hela Bibeln. Det är den s.k. Gustav Vasas Bibel. 1618 kom en ny Bibel, som bara var en revision av den förra och samma gäller Karl XII:s Bibel från 1703.

1774 tillsattes en bibelkommission för att göra en ny översättning från hebreiska och grekiska. Först 1917 var man klar.

Nu har vi en ny översättning, Bibel 2000, som kom vid sekelskiftet. Den är också från grundtexterna och bör vara närmare originalet tack vare dödahavsrollarna. Det finns nog inte någon annan bibelöversättning som är så väl genomarbetad. Vi äldre som känner till de gamla texterna, måste nog inse att språket förändras. Hur skulle vi klara att läsa Gustav Vasas Bibel i dag?

När man får lyssna till en expert, som dessutom berättar så bra, då kan man inte önska mer. Applåder och blommor var välförtjänta, och vi fick också svar på en hel del frågor.

Text o foto: **Birgitta Hede**

En givande rundresa i Italien

Det sägs att den som gjort en resa har alltid något att berätta och detta stämde verkligen. Gunnar Regestad var på Träffen den 21 november och berättade och visade bilder från en bussresa i Italien som han och hustrun Lili-Ann gjorde 16 – 29 maj 2009.

Efter övernattnings i Malmö fortsatte resan söderut och första stopp var Wetzlar. Andra platser man besökte på väg söderut var Milano, Florens, Pisa och Pompeji. Efter en båttur till Capri vände man åter mot norr och gjorde stopp i Rom, Bologna, Venedig, Strass im Zillertal och Kirchheim och vidare mot Sverige.

Gunnar hade tagit hundratals bilder både på historiska byggnader, människor och natur. Landskapet utanför bussen visade många olika miljöer. Resan varade i 10 dagar, som var fullspäckade med intryck. Dagspassen var långa. Guiden ville visa och berätta om så mycket. När man gick i städerna hade resedeltagarna hörlurar där de hörde guiden berätta. Eftersom man var 53 deltagare var ju

Pisa med Baptisteriet och kampanilen (lutande tornet) och den intilliggande Domen är populära sevärdheter i Italien,

detta ett smart sätt för alla att få information när man t.ex. promenerade på en stadsgata.

Många hade kommit till Träffen denna lördag för att lyssna på Gunnar och alla tyckte att det var mycket intressant – det märktes på applåderna.

Text: Majken Lasson. Foto: Gunnar Regestad

Trafikolyckorna minskar

Att tala eller skriva om trafikolyckor har i allmänhet en negativ klang. Desto trevligare är det då vi kan notera att olyckskurvan har vänt nedåt det senaste åren. T.ex. är antalet omkomna per 1000 invånare det lägsta sedan 1935. Det finns en rad faktorer som bidragit till detta gynnsamma resultat.

Mötesfria vägar. Sammanlagt finns nu över 420 mil mötesfria vägar, s.k. vajervägar, och de ökar successivt år från år. Det bidrar till att antalet olyckor med frontalkollisioner har minskat.

Hastighet. Nya hastighetsgränser infördes under 2009 i syfte att anpassa hastighetsgränserna till vägarnas standard. Införandet av fartkameror har visat sig också ha bra effekt. Detta sammantaget kan förhoppningsvis bidra till en lugnare trafikrytm och minska antalet olyckor samtidigt som koldioxidutsläppen minskar.

Teknik. Säkerhetsmässigt har bilparken förbättrats en hel del under senare år, mycket tack vare att bilarna krocktestas och betygsätts enligt NCAP-metoden. Varje biltillverkare strävar efter att få godkännande av sina respektive modeller. Nästan

alla nya bilar har antisladdsystem av ABS eller ESP-typ samt påminnelse signaler om bilbälten, handbroms, ljus, halka mm. Fyrhjulsdraft finns numera på många modeller. Ljusförmågan har också förbättrats, det nya xenonljuset ger mer än dubbelt så mycket ljus som halogenlampan.

Däck. Nya förbättrade däcktyper med olika mönsterformer har tagits fram. Främst vinterdäck, s.k. friktionsdäck (dubb fria) och dubb däck. Olika gummityper med bra egenskaper vid sommarvägslag respektive vinterväglag finns. Egenskaper såsom lågt rullmotstånd, komfort och förmågan att minska risken för vattenplaning är betecknande för ett modernt bildäck.

Per-Olov Backman, Trafiksamordnare

Bowlarna på gång

Efter det att bowlarna i Nobelhallen gjort ett uppehåll över jul och nyårshelgerna är de åter i full gång. Tävlingarna mellan tremannalagen fortsätter på onsdagar och torsdagar medan det är fri träning på måndagsförmiddagarna. Då är alla välkomna att prova på, hälsar **Gunnar Nygren.**

Ovanligt pigga reservdelsmänniskor

Till månadsmötet den 8 december hade Kjell Selander bjudit in fem medlemmar för att berätta lite om livet och sina "reservdelar". De inbjudna var Bengt Aldén, Arne Arvidsson, Dan Danielsson, Gunnar Frisk och Birgitta Hede. Nu visade det sig att deras olika inopererade reservdelar inte i varje fall menligt påverkat deras goda humör. Det blev nämligen en hel del skratt och kommentarer, men också förundran över läkarvetenskapens framsteg.

Först i raden var den forne duktige ishockeyspelaren **Arne Arvidsson** som för några år sedan råkade snubbla och falla så olyckligt att den ena axelleden blev krossad. Det blev därför en komplicerad operation med bl.a. en ny kulled och motionsgymnastik som följd. Nu är Arne nästan helt återställd med en rörlig arm igen. Något som kan behövas för bl.a. hans fortsatta golfspel.

Nästa medlem som också genom ett nästan ännu mer oförutsett sätt fick en fraktur på sin ena arm var **Birgitta Hede** den 25 oktober 2008. I hennes fall skedde olyckan i hemmet på grund av att ett barnbarn hade spridit ut leksaker på köksgolvet. Något som Birgitta inte i tid observerade med ett fall som resultat.

Det blev en komplicerad operation med en ny ledkula i rostfritt stål, följd av en lång rehabiliteringsperiod ofta med värk och rehabträning för att få tillbaka rörelseförmågan. Nu rapporterade Birgitta att armen börjar fungera hyfsat bra igen.

Den tredje reservdelsmänniskan var tidigare säkerhetschefen vid AB Bofors och jägaren **Dan Danielsson** som fick en ny höftled inopererad i slutet av maj 2003.

– Efter ett tilltagande haltande vilket försvårade för mig att röra mig i skog och mark fick jag en remiss av Dr Lindén som ledde till en operation på ortopediska avdelningen i Karlskoga. Efter fyra dagar fick jag komma hem. Försommarvädret var då perfekt för träningspromenader, först med två kryckor i sex veckor, sedan med en under några få veckor. Jag har nu återfått hela min rörelseförmåga med några få undantag – löpning och slalomåkning. Jag har inte under operationen eller efter besvärats av värk och därför heller inte behövt någon mediciner. Kort sagt jag har kommit lindrigt undan och är full av beundran för det bemötande som jag fick i vården, berättade Dan Danielsson.

Den tidigare transportchefen m.m. vid Gelleråsen **Gunnar Frisk** driver sedan flera år den stora gården Östra Lonntorp. Han har i många år haft problem med sina knäleder.

Efter otaliga ingrepp och operationer med bl.a. inopererade stålplattor i benen reder han sig nu skapligt men det har ibland varit svårt, speciellt i hans utsatta arbete.

Från vänster: Bengt Aldén, Gunnar Frisk, Dan Danielsson, Birgitta Hede och Arne Arvidsson.

Den siste i raden var **Bengt Aldén** som även han varit en mångsysslare och ofta varit i farten.

– Det var ju i samband med golfspelet som en pacemakeroperation blev aktuell. Anledningen var mitt låga blodtryck speciellt i samband med ansträngning. Efter det andra tillfället när jag några månader senare återigen tuppade av för några sekunder konstaterade läkarna att det nog var dags för en pacemaker. Sagt och gjort, efter några dagars övervakning på IVA, blev det operation på USÖ under lokalbedövning, berättade Bengt Aldén.

En pacemaker är numer inte större än en lite större femkrona och placeras in under huden strax ovanför hjärtat och två elektroder står i för bindelse med hjärtkamrarna. Varje gång hjärtrytmen går ner under ett visst antal slag träder pacemakern in och återställer hjärtrytmen. Batteriet som driver pacemakern har numer en livslängd på cirka 10 år. Livet har alltsedan operationen flutit helt problemfritt med förhoppningsvis fortsatt golfspel till våren.

Efter de här berättelserna var det fritt fram för åhörarna att ställa frågor och av dem att döma fanns det flera medlemmar som var reservdelsmänniskor.

Text: Bengt Aldén. Foto: Allan Hede

*Vi finns, om
du behöver oss!*

Med personligt engagemang
präglat av omtanke och
valfrihet, hjälper vi dig med
allt som rör en stilfull och
värdig begravning.

Varmt välkommen !

Värmlandsvägen 2
Karlskoga
Tel: 0586 - 534 10

FONUS

Jour dygnet runt • fonus.se

Var finns ditt testamente?

Tyvärr försvinner ofta testamenten. Hur blir
arvsfördelningen då? Förvarar du det hos
oss garanterar vi att det kommer fram.

Vi hjälper dig, för en tryggare vardag.

Värmlandsvägen 2, Karlskoga.
Tel 0586-545 72.

hälsoliv

Auktoriserad hälsobutik
Bergsmansgatan 2, 691 31 Karlskoga
Tfn 0586-300 66

life

**Välkommen
till oss!**

**Öppet alla dagar
till kl. 21.00**

KARLSKOGA & DEGERFORS

Karin Öman berättade om jultraditioner förr och nu

Karin Öman har många strängar på sin lyra. Den här gången berättade hon på Vetgiriga veteraners möte den 15 december om jultraditioner med en trevlig blandning av lättsamt och kunskapsrikt.

Det känns naturligt att börja med **advent**, som också är kyrkoårets början. I Karins barndom förekom inte de ljusstakar med fyra ljus som vi har nu. Man använde först en stake med ett ljus, andra söndagen ytterligare en o.s.v. De adventsljusstakar vi har nu kom först på 40-talet. Då började man också använda de adventsstjärnor som vi nu ser i alla fönster. Det var nog så att när man äntligen fick ha ljus efter de mörka krigsåren, så ville man ta igen så mycket som möjligt.

Vi minns väl alla den tid då man hade **levande ljus i granen** och fick lov att ha noggrann uppsikt över den. De elektriska ljusen kändes som ett framsteg. Då kunde man snart också ha utegranar med belysning och det senaste på området är ljusslingorna med små ljus som har blivit så vanliga.

Karin Öman, Kjell Selander och Hans Jonsson.

Luciafirandet har gamla anor, även om det förr inte var likadant som nu. Man ansåg att lucianatten var årets längsta natt, och den kallades också för Lusse långnatt. Det var en kvarleva från den gamla tideräkningen, när detta faktiskt stämde. Då kunde man höra djuren tala (till exempel om folket på gården).

Karin nämnde många **andra företeelser** som har förändrats. Förr var det självklart att lägga lutfisken i blöt på Annadagen, för att få den klar la-

gom till jul. Hade man möjlighet satte man förstås upp en julkärve, men den seden är väl av naturliga skäl snart utdöd. Var skulle vi få kärvarna ifrån? Hade man inte en egen gris, så köpte man ofta en halv gris, så att man kunde göra korb och sylta och, inte minst viktigt, rimma sin egen julkinka. Dopp i grytan känner vi ju igen och det är en riktigt gammal sed, som ju till och med har gett julafton namnet dopparedagen.

Det finns i mångt och mycket en kärna kvar som ett minne av de gamla julsederna, även om vi nu kan köpa all **vår julmat** färdig. Och trots att det finns färdig risgrynsgröt, så kanske man vill koka sin egen till jul?

Däremot har vi nog lagt bort en hel del av den julsed som innebar att **det skulle bakas** en väldig massa kakor. Det var viktigt när man hade julkalas för grannar och släktingar att servera ett minst lika imponerande kakfat som det man blev bjuden på.

Men vi har ju inte bara mer eller mindre av gamla jultraditioner. När vi började se på TV fick vi en ny: **Kalle Anka** och alla de andra Disneyfigurerna. Vi får väl se hur länge den "traditionen" står sig.

En förändring som har skett från gamla tiders jul är att tyngdpunkten har förskjutits så att **julaftonen har blivit viktigast**. Så var det naturligtvis inte förr. Juldagen med julottan var höjdpunkten. Efter julottan tillbringade man sedan juldagen hemma. På annandagen var det vanligt att man gick omkring och sjöng utanför husen.

Till sist får vi inte glömma **tomten**. Han är gammal, men vår tomte har inte stor likhet med den ursprungliga. Den "moderna" tomten med sin röda luva kan vi tacka Jenny Nyström för. Han är en typisk "julkortsprodukt". Tidigare var tomten liten och grå och fanns på gårdarna, där han såg till både djur och människor.

Tomten är ju starkt förknippad med Viktor Rydberg. Hans tomte var av den gamla sorten och vi fick som avslutning höra dikten läsas på värm-ländskt tungomål av **Hans Jonsson**.

Det var två mycket uppskattade framträdanden och gästerna tackades med applåder och blommor.

Text: Birgitta Hede. Foto: Inge Liljegren

Fria ord

Visioner

En förening måste ha visioner. Det är alldeles nödvändigt, för annars stagnerar verksamheten. Vad har SPF i Karlskoga för visioner? Naturligtvis arbetar styrelsen med ett antal sådana, och det skulle vara roligt och utvecklande att få ta del av dem.

För åtta år sedan, när jag var med i styrelsen, arbetade vi ivrigt med visioner. Dessa väckte genklang hos både politiker, organisationer, tidningar m.fl. men visionerna var av allt att döma för högt ställda, eftersom styrelsen röstade ner dem. Vi siktede mot stjärnorna, men nådde inte ens trädtopparna. Jag förstår nu att man till att börja med måste sikta lågt, för att så småningom höja ribban.

Den viktiga vardagsvisionen, som SPF-föreningen alltid arbetat efter, är att ordna trevliga sammankomster och trevlig gemenskap för medlemmarna. Men, varför är det så få som kommer på träffar och möten?

Nu har åren gått sedan jag var aktiv, och själv är jag aldrig nu med på något möte. Varför? I och med att det är bekymmersamt att röra sig, att resa, att ta på och av ytterkläder, att klä sig fint m.m. blir det mycket skönare att stanna hemma! Är man "otymplig", så tycker man inte om att visa det, hur gärna man än skulle vilja vara med. – Gudarna ska veta, att vissa föredrag och tillställningar skulle jag velat besöka. För min del skulle jag dessutom gärna velat tjuvlyssna lite på ett styrelsesammanträde!

Men! Skulle det inte gå att ordna? Så att vi "otympliga" fick vara med? De flesta av oss har ju datorer. Det vore ju en enkel sak att spela in ett intressant föredrag och skicka ut till medlemmarna. Vilken underbar service! Då vore det ju roligt att vara medlem! Eller ännu förnämligare, att spela in en DVD-skiva, som kopieras och skickas ut. Då kunde man nästan skaka hand med gamla kompisar! Det ekonomiska borde gå att ordna. Varför slutligen inte spela in styrelsemötena till medlemmarnas fromma. Man skulle ju kunna abonnera på kopior.

För närvarande har jag inte mer på hjärtat, men önskar styrelsen "lycka till med sina visioner"!

Med glada hälsningar!

Sixten Albertus

Svar till Sixten Albertus om visioner

En förening måste ha visioner, ja det tycker nog hela den nuvarande styrelsen och förmodligen också den kommande! Och våra visioner är väl ganska jordnära, vårt mål är att engagera medlemmarna och så mycket som möjligt tillgodose deras önskemål.

Det gör vi bland annat genom deltagande i KPR, (Kommunens pensionärsråd). Och det gör vi genom att föra in nya idéer i verksamheten. Satsningen på teknik och vindkraft förra året liksom på "Reservdelsmänniskan" var nya områden, som uppskattades. Och den första upplevelseresan gick till Azorerna i höstas. Satsningen på friskvård och på 80+ medlemmar startade 2008, och nu vill vi också locka nyblivna pensionärer till våra arrangemang.

Varför är det så få som kommer till våra möten, undrar du. Det undrar vi också. En förklaring kan vara att Månadsnytt är en så bra tidning med information och reportage om allt som händer i föreningen att man tycker att man inte behöver gå till alla möten. Eller tycker man kanske inte att programmen motsvarar ens önskemål? Det skulle vi gärna vilja veta mer om.

Det du säger om att spela in föredrag och tillställningar är alldeles riktigt. Tekniken finns och på vår nya hemsida går det bra att lägga in filmer, bilder och bildspel. Föreningen har ingen egen videokamera, men man skulle ju kunna be enskilda medlemmar att ställa upp och spela in t.ex. föredrag. Å andra sidan skulle man ju önska att alla medlemmar kunde komma och också vara med i samtalet kring kaffeborden. Det måste gå att hitta en lösning på det problemet!

Så till sist våra styrelsemöten. Det är inte möjligt att ordna med mikrofoner och inspelning i vår lilla lokal, och det skulle hämma samtalet mellan ledamöterna. Det skulle inte heller bli njutbart att lyssna på utan bli skrammel och rassel. Bättre då att ta del av protokollen på hemsidan. Hemsidan kommer bli en nyckel till ökad kommunikation: genom en blogg t.ex.

Tack för att du önskar oss i styrelsen lycka till med våra visioner! Vi fortsätter samtalet!

Varma hälsningar!

Kajsa Werner

Fler visioner

**Jag och flera med mig har med dårars envis-
het försökt få till stånd att vi kunde prova på
att åter ha våra månadsmöten i Källaren på Nya
Folkets Hus. Det hade vi för flera år sedan och
då kom det betydligt fler medlemmar än nu.**

Tidigare var argumentet för Missionskyrkans samlings-sal att hyran där var billigare. Nu är den skillnaden utjämnad. Dessutom är Källaren i många fall bättre lämpad, ljusare och rymligare. Dessutom kan vi bli serverade kaffe och macka för samma kostnad som vi själva måste ordna i Missionskyrkan.

Ett annat argument har varit att det är svårare att parkera i närheten av Nya Folkets Hus, men då kan man fråga sig var parkerade alla de tre fullsatta salongerna som besökte Bokens dag, och var parkerar PRO:s och Kommunals medlemmar sina bilar? Nej tänk om i lite nyare banor. Vi har också faktiskt medlemmar som inte vill komma till någon kyrkosal.

Bengt Aldén

Kort svar till Bengt Aldén

Bäste Bengt!

Ibland vinner envisa dårar gehör. SPF:s styrelse ställer sig nu enhälligt bakom ditt förslag om Källaren som mötesplats för våra Månadsmöten.

Väl mött under vårens möten!

Kjell Selander

Föreningens ”kapital”

Nu måste alla sluta gnälla på grund av att styrelsens förslag på en höjning av medlemsavgiften inte gick igenom vid senaste årsmötet. Ta istället upp diskussionen inför kommande årsmöte, hur mycket en förening som vår skall ha i eget kapital? Vi har ju inga fasta avgifter förutom hyror. Vem äger det kapital vi har? Avdelningen, distriktet eller kanske förbundet? Vem sparar vi åt?

Hälsningar

Stig Jonsson

Svar på föreningens ”kapital”

Stig Jonssons insändare om föreningens ekonomi och kostnader vittnar om en betydande okunskap i ämnet. Vad jag som medlem reagerar emot är att av de 200 kronor som vår medlemsavgift f.n. utgör går 110 kronor till att driva ett förbund, 35 kronor till en distriktsorganisation, kvar åter-

står bara 55:-till att driva vår egen omfattande verksamhet.

Till distriktet betalar vi således närmare 50.000:-/år!! Till i stort sett ingen nytta. Vi är ju den ojämförligt största föreningen i distriktet och vi får ta en mycket stor del av distriktets kostnader för deras kansli m.m. Vi har ju t.ex. en egen väl fungerande expedition och behöver knappast deras tjänster.

Nu kan vi nog inte som förening stå utanför en förbunds- och distriktsorganisation men vi borde få en avgift till distriktet som bättre står i proportion till de tjänster vi utnyttjar. Tänk om vi åtminstone kunde få behålla t.ex. 25.000:- per år. Vilka program och tjänster skulle vi då inte kunna erbjuda medlemmarna!

Bengt Aldén

Svar till Stig Jonsson

Jag vill börja med att ge lite bakgrund till hur vår ekonomi ser ut. Vårt egna kapital har tyvärr minskat under de senaste åren och prognosen för 2010 ser ut enligt nedan.

2003=257,2 tkr. 2004=234,6 tkr. 2005=187,7 tkr. 2006=191,6 tkr. 2007=175,3 tkr. 2008=148,3 tkr. 2009=139,1 tkr. 2010=120,3 tkr.

Under de här åren har vi fått 16 tkr per år i bidrag från Karlskoga kommun. Det får vi tyvärr inte längre. Att kalla denna utveckling för att spara tyder på att Stig inte vet vad ordet spara betyder.

Hur mycket skall en förening som vår ha i eget kapital? Först måste man bestämma vilken verksamhet man ska ha. Den verksamhet man bestämmer sig för måste man också vara beredd att finansiera. Om man lägger ned all verksamhet kan eget kapital vara noll. Men om vi skall ha en omsättning på ca 700 tkr är inte ett eget kapital på 140 tkr orimligt. Det motsvarar ca 100 kr per medlem.

Vi har inga fasta kostnader förutom lokaler enl. Stig. Men avgiften till förbundet är 110 kr/medlem och till distriktet 35 kr per/medlem som kan ses som fasta kostnader. Dessutom kostnader för vår expedition kan också ses som fasta = ca 30 tkr. När det gäller lokaler är Träffen en fast kostnad men övriga lokalkostnader rörliga. Ingen verksamhet inga lokalkostnader. Vem äger vårt egna kapital?

Det gör vi själva, ingen annan.

Gunnar Nordström, kassör

SPF:s medlemmar i Örebro län

15 procent

på hem-, bostadsrätts-, fritidshus- och villahemförsäkring, samt på tilläggsförsäkringar

10 procent

på personbilsförsäkring. Gäller delkasko- och vagnskada

Bli Guldkund,

få ytterligare 20 procent på dina försäkringar. Plus förmåner. Utöver SPF-rabatten har vi infört en ny kundbonus som gör din vardagsekonomi mer lönsam.

Guldkund är du när du har:

Boendeförsäkring + aktivt lönekonto + pensionsförsäkring eller olycksfallsförsäkringen 60 PLUS.

Det ger 20 procent rabatt på hushållets privata försäkringar, gratis kortavgift, självriskreducering och andra förmåner.

Läs mer på lfbergslagen.se

Tel 019-19 46 00, 0586-347 87

Hur uppfanns egentligen hjulet?

Man brukar säga att man inte ska uppfinna hjulet på nytt, när någon försöker lösa ett problem som någon annan redan har beskrivit lösningen på. Men hur hände det sig egentligen när hjulet kom till, denna en av mänsklighetens allra viktigaste mekaniska apparater.

Hjulet brukar anses som en av de äldsta uppfinningarna och räknas till en av de sex enkla maskinerna. (*Den vetgirige kan få veta att de övriga är lutande planet, skruven, kilen, hävstången och blocket.*)

Vilket var det som kom först, den liggande drejskivan eller det lodräta vagnshjulet? Det anses att drejskivan, som används vid lergodstillverkning fanns i bruk redan 4000 f. Kr. Man tror att den horisontella rotationsrörelsen, som är lättare att sätta igång och underhålla, kom före den vertikala, som kräver noggrannare avvägd vikt- och kraftbalans.

Till skillnad från andra uppfinningar verkar hjulet bara ha uppfunnits en gång. Detta lär ha skett någon gång mellan 4000 och 3500 f. Kr i de av sumererna bebodda dalgångarna kring Euftrat och Tigris i nuvarande Irak. Kanske var det en visionär som såg krukarnas drejskivor och kom på idén om en ny utmärkt användning av dessa skivor.

Enkla kärror och vagnar med riktiga hjul från omkring 3000 f. Kr. har grävts fram ur gravar i Kish, Sura och Ur i Iran. När vagnshjulet kom blev det revolutionerande. Nu kunde tunga transporter ske t ex av jordbruksprodukter fram till marknadsplatserna eller av stenmaterial till husbyggena.

Vagnshjulet bestod åtminstone de första tusen åren av en solid skiva hopfogad av tre eller flera bräder skurna som cirkelsegment och sammanhållna av tvärställda stag. I centrum fanns en öppning för en axel som stack ut en bit utan för hjulet. Det är inte känt hurvida hjulet roterade på axeln kring ett nav eller om det

Vårt lands bäst bevarade hjul från förhistorisk tid, ca 400 e. Kr. är Mellöshjulet. Det är 10-ekrat, 65 cm i diameter och med ett 35,5 cm långt nav. Det hittades 1933 vid en dikesgrävning i Mellösa i Södermanland och förvaras nu på Statens Historiska museum i Stockholm. Källa: www.mellosa.com

var fast sammanfogat med axeln som då roterade lagrad i vagnskorgen.

Denna epokgörande uppfinning spreds förhållandevis snabbt och omkring 2000 f. Kr. drog djur och människor vagnar med solida hjul i Kina, Syrien, på de brittiska öarna, i Skandinavien, på Sardinien och Balkanhalvön.

En stor förbättring, som sedan kom, var att förse hjulet med ekrar i stället för den solida skivan. Ekerhjulet förefaller ha sett dagens ljus i Euftrat- och Tigrisdalarna mellan 2000 – 1500 f. Kr. Det vägde mindre och transportererna snabbades upp. Det uppfanns också bara en gång och spreds snabbt till Syrien, Egypten och de östra Medelhavsländerna och trängde nästan helt undan det solida hjulet. Som kuriosum måste dock här nämnas att hjulet, enligt uppgift, aldrig användes av indianerna på den amerikanska kontinenten. Bland t ex Inkafolken fanns det gott om runda saker och solen var ju rund, men ingen kom på att göra ett hål i mitten och sätta dit en axel. Först med spanjorernas ankomst i början på 1500-talet blev vagnshjulet känt.

Av bevarade gamla hjul finns i huvudsak två typer, den ena med träfälgar beslagna med kopparspik, den andra med bronsckenor som fungerade som den allra första sortens däck.

En viktig förutsättning för att man skulle få riktig nytta av vagnshjulet var förstås att det fanns en förberedd någorlunda jämn yta som hjulet kunde rulla på. De gamla upptrampade stigarna över stock och sten dög inte längre. Det uppkom behov av vägar och av att vägbyggnadskonsten utvecklades. Men det är en annan historia, som vi kanske kan återkomma till i en kommande artikel.

Text: *Jan-Erik Averås*

Källor: *Charles Panati: Aha–var det så det började, Vingapress 1985, Nationalencyklopedin och Wikipedia.*

Man kan undra hur våra rollatorer skulle sett ut om inte hjulet hade uppfunnits. Källa: Google.

*Billiga
glasögon*
**PAKET-
PRISER!**

Enkelslipade

Inkl Antireflex

Från **995:-**

Bifokala

Inkl Antireflex

Från **1595:-**

Progressiva

Inkl Antireflex

Från **2395:-**

**Gäller kompletta glasögon
ur vårt paketpris.**

Kan ej kombineras med andra erbj.

Beställ tid för
synundersökning **!**

Lundströms Optik

Kungsvägen 33, Karlskoga

Tel. 530 64

**K-CENTER
SKOMAKERI &
NYCKELSERVICE**

Telefon 355 20

OBS!

Vi har flyttat till Kyrkbacken 5

Vi utför:

- Skoreparationer
- Nyckelkopiering
- Syr gardiner
- Lagning och ändring av kläder
- Byte av alla slags blytlås
- Batteribyte i klockor
- Skyltgravering

**Tobaks-
hörnan**

Kungsvägen 43

Telefon 371 70

Giroservice

Här kan du komma in och
betala dina räkningar
(27 kr/st).

Är du hungrig?

Vi har varmkorv med bröd,
även med mos.

Några historiska blad ur gångna månadskiften januari/februari

Sammanställt av Bertil Edling

Så är vi då äntligen framme i februari, en gång årets sista månad i den romerska kalendern, dock icke så för oss men fortfarande den sista vintermånaden.

I almanackorna före 1900 hette februari **Göje månad** och går vi längre tillbaka i tiden gick den då också en bra bit in i mars månad. Kravet på kalenderexakthet var nämligen inte så viktigt förr. Enligt folktraditionen skulle det bli ett bra år om det snöade mycket eller som man uttryckte det: ”När fru Göja flitigt rister sina blåår blir det ett gott år”. Likaså menade man sig kunna läsa ut, att om vinterfåglarna vid fågelkärven kom ivrigt och flitigt, åt mycket och slogs inbördes om maten, så förebådade det oväder, i regel snöfall. Om de däremot burrade upp fjädrarna, bytte fot ideligen och var en smula tröga i sitt sätt, kunde man förvänta sig stark och ihållande kyla.

Vad skall vi säga om detta idag? Det verkar knappt troligt. Sant är dock att **månadskiftet januari/februari** brukar vara både otrevligt, kallt, blåsigt och snörikt. Riktigt illa var det **år 1850** då södra Sverige drabbades av ett av de hårdaste ovädren i mannaminne. Det har gått till historien som ”**Yrvädertisda’n**”. Det började med mildväder, som hastigt gick över i kyla med snö och nordavind, vilken snabbt nådde stormstyrka. Var man än befann sig måste man söka lä för vinden för att överleva. I gamla tidningslägg kan man läsa om hur folk och hästar frös ihjäl på Bråvikens is liksom på öppna slätter i Svealand och norra Götaland. Hur många som omkom vet man inte exakt, men de dåtida kyrkböckerna talar om en naturkatastrof med hundratals, kanske tusentals döda.

I **månadskiftet januari/februari år 1943** utspelades slutstriderna i slaget om **Stalingrad**. Det blev en vändpunkt i andra världskriget och bröt tyskarnas tidigare triumfår i kriget. Till en början verkade det dock bara vara en tidsfråga, innan de dittills segerrika tyskarna kunde inta staden, men striderna förvandlades snart till en utdragen kamp i flera månader med hårda strider från hus till hus

med stor manspillan på både tysk och rysk sida. Slutligen lyckades sovjetarméerna inringa hela den tyska 6:e armén och alla tyska undsättningsförsök misslyckades. Därmed var arméns öde beseglat. Den 2 februari 1943 kapitulerade de sista trupperna.

Ett annat sätt att lämna fronten med bukskott (ur Jolo: 20:e århundradet 1941-1950)

Efter kriget har flera böcker och dokument publicerats om maktkampen om staden. Alla ger de en skakande berättelse om hur de tyska trupperna efter inringningen trängdes ihop i ”**Dödsgrötan**”, som området kallades. Trots svält, sjukdomar och brist på förnödenheter och oupphörliga ryska angrepp, höll de inneslutna ut till sista brödbit och patron. Men sårade kunde inte få någon vård, löss och dysenteri plågade alla och många svalt och frös ihjäl i drivorna. I källare, bunkrar och granathål, där det aldrig var varmare än 25 grader kallt, satt de inneslutna och skrev brev hem, brev som militärens dock vägrade vidarebefordra.

Hitler klargjorde att **kapitulation var uteslutet**, vilket dock arméns ledare fältmarskalk Paulus var klok nog att ignorera. Hitlers dom blev att skylla arméns misslyckande och undergång på Paulus som ”en svag, feg och karaktärlös vekling”. Förlusterna i människoliv var enorma: Röda armén förlorade runt 500 000 man och tyskarna runt 200 000. Historien känner få skådespel som i gagnlöst elände överträffar den 6:e arméns undergång i kyla och svält för i år 67 år sedan.

Somliga stjärnor faller - även utan halka!

Ja, så var det nytt år, t.o.m. ett nytt decennium. Lika trevligt som julfirandet kan vara, lika skönt tycker jag det är när alla helgerna är över.

Julafton samlades vi fyra generationer hos äldsta barnbarnet i Aggerud, med god mat och dryck och naturligtvis kom TOMTEN till barnbarnsbarnen – mer överlastad (nej, inte inombords) med julklappar än någonsin. I det ögonblicket förstod jag att jag blivit gammal! Jag satt där och tänkte på hur julklappshögen såg ut under vår gran, när jag var barn. I våra paket låg det allehanda nyttiga ting, t.ex. vantar, mössor och andra klädespersedlar, det enda ”hårda” paketet var någon trevlig bok. Vi barn var glada och nöjda med de här relativt blygsamma klapparna – och våra ögon tindrade säkert i skenet av granens levande ljus lika mycket som hos dagens 4-åring och 2-åring. När jag iakttog dom – då dök Luther och samvetet upp och bredvid ”mina” barn såg jag bilden av en flock gatubarn i Moskva (inte längre bort än några timmars flyg från oss) som jag läst om några dagar tidigare.

Tänk om de herrar (dom är ju i majoritet), som styr världen, en dag i framtiden har lyckats skapa en mer jämlik fördelning av jordens tillgångar så inga barn behöver fara illa – det vore en nåd att stilla bedja om!

Nu till något roligare: bland alla de fina (säkert ganska dyra) klapparna fick 4-åringen något som säkert i hans ögon var kvällens höjdpunkt – ett rep! Ett stiligt c:a 5 meter långt vitt bomullsrep, som fick honom att jubla. Snabbt började han binda ihop stolar och bord o.s.v. Jag kände mig trygg i förvissningen att ungen varken är blasé eller bortskämd, även om vi alla givare i vår enfald försöker så gott vi kan – det är ju så roligt att ge!

I övrigt har helgens TV-utbud varit skralt, som vanligt. Mycket om SAAB – var fanns regering och opinion den gången, då flera tusen arbetstillfällen försvann från Bofors, och där kunde ju staten t.o.m. betraktas som vår uppdragsgivare, nej vi fick klara oss själva.

Världens bästa golfspelare Tiger Woods har gett media gott om stoff under helgerna och visst kan man förfasa sig över alla hans otrohetsaffärer – själv tycker jag faktiskt synd om killen. Från tidig ålder har hans far benhårt trimmat honom att bli bäst i det ädla golfspelet. Att leka som andra barn var aldrig tal om, varje ledig minut gick åt till träning. Resultatet blev ju strålande – sportsmässigt sett,

men till vilket pris? Plötsligt var han omgiven av horder av fans, press, TV och vackra flickor. Tacka sjuutton för att killen i sin oskuld tog för sig av de godsaker som så frikostigt erbjöds honom. Nu står han där med skammen – ensam. Alla de generösa sponsorerna har hoppat av – nu senast GM som tar tillbaka alla hans gratisbilar. Nej, han är nog mer att beklaga än att kritiseras.

Det är f.ö. intressant att se hur snabbt det kan svänga. Ena dagen höjs en idrottsstjärna till skyarna, får lite missar och sämre resultat – och vi tappar intresset. Se bara på vår flerfaldiga ”guldflicka” Anja Pärsson – vem bryr sig längre om att slå på TV för att se henne åka, hon ”misslyckas” ju bara nuförtiden! Kommer ni ihåg när Ingemar Stenmark grasserade som värst – vi satt som klistrade vid TV-burkarna. Där kunde man verkligen snacka om idolfeber. Men den gossen var smart; han släppte inga journalister in på livet och höll benhårt på sin privata integritet. ”Då int’ mening mä å förklar’ för nån som int’ begriper,” var hans lakoniska svar till en efterhängsen murvel som försökte intervjua honom.

Han skapade en nimbus av sin tystlåtenhet och än idag betraktas han som en av de största i den alpina sportvärlden. Hans gloria sitter kvar.

Var försiktiga när ni går ut – halkolyckorna har varit många redan.

Kram.

Ulla C

En fördel med att inte vara kändis är att det inte står på löpsedlarna när man skiljer sig.

Ur
Gunilla Dahlgrens
Gunillas bästa

? Gåtfullt ?

av Birgitta Hede

Nu kommer några flicknamn i gammal vanlig stil. Tänk som vanligt på att stavningen inte alltid stämmer.

1. Hon har helljuset på.
2. Säger hon om mina saker
3. Kan hon med spö
4. Där kan hon bli knuffad
5. Har hon i sitt okammade hår
6. Tillhör någon annan
7. Sa hon när hon såg slottsruinen
8. Säger hon om öknar
9. Iaktta

Lämna svaren på SPF:s exp. senast fredag 12 februari, även om Du inte löst allt. Du kan också skicka mail till: hede.birgitta@telia.se. (Helst inte mail till exp, speciellt inte fredag e.m.)

Vinsten lottas ut bland alla som har 6 rätt eller mer.

Svar och vinnare i nästa nummer.

Svar på gåtor i novembernumret

1. När man blotar en tupp **Hanover**
2. För arvet vidare **Bergen**
(Genua duger också, eftersom UA = utan anmärkning)
3. Grundläggande strömförsörjning **Basel**
(Kabul är lite för långsökt)
4. Förflyttade sig fågel i Noas båt i vattnet?
Samarkand
5. Spolierade barnens rättigheter **Brisbane**
(Tabriz skulle också gå bra, men inte Agadez och Split kan ju förstöra många saker)
6. Titta på den störste guden **Odense**
7. Ursäkta, jag hörde inte! **Vasa**
8. Spånadsväxt med halkskydd **Dublin**
9. Kanske 10 % **Rabat**
(Wien duger inte, för då måste man ju lägga till att det gäller alkoholhalten)

Vinsten lottades på **Monica Lidholt**, Karlskoga, som får hämta 2 st. Trisslotter på SPF exp.

- Efter min operation hade de så bråttom att sy ihop mig att de glömde en svamp inne i mig.
- Bevare mej väl! Gör det mycket ont?
- Ingenting att tala om, men jag är törstig jämt.

- Jo, hallå, det är från försäkringskassan. Det gällde blanketten du skickade in.
- Jaha, är det nåt mer ni vill veta?
- Ja, på första raden ”född” har du bara skrivit ”ja”.

Läkaren till patienten:

– Ta den här tabletten när ni lägger er i kväll och den andra om ni vaknar i morgon bitti.

- Hur står det till med min hälsa, doktorn?
- Tja, låt mig uttrycka det så här. Köper du en skiva, så köp en singel . . .

Lanthandlaren hade efter ett långt ungarliv beslutat för att slå till och gifta sig. Dagen för vigseln satte han upp en lapp på entrédörren: ”Stängt på grund av giftermål.” Senare hade någon klåfingrig person varit framme och tillagt: ”Öppnas i morgon under ny regim”.

En fru kommer in i en livsmedelsbutik i Årjäng för att köpa ägg. På hennes fråga om äggen är färska, svarade expediten, den lite äldre damen ironiskt:

- Det vet jag inte, det är inte jag som värper dem.
- Varpå kunden drog sig mot dörren och sa:
– Nej, det är inte alla höns som värper.

Mor Emma ska upp och gå för första gången efter sin stora operation. Ett manligt sjukvårdsbiträde, en snygg man med välvårdat skägg, hjälper henne vänligt och uppmuntrande ur sängen. Mor Emma är tacksam men muttrar:

- Ja, mycket ska en då vara med om på sjukhuset. Men det ska jag säga dej, gosse, att det är första gången en så snygg karl har lirkat mej över sängkanten åt det här hållet.

SPF:s resekommitté inbjuder till

Loka Brunn – Grythyttan

Torsdag 18 februari. Pris 510:-

En liten tur till platser i vår närhet.

I priset ingår bussresa, lunchbuffé och kaffe på Loka Brunn. Visning och kaffe med bakverk på Måltidens Hus. Därefter guidning av Grythyttans vintillverkning, med vinprovning.

Kiruna, Ishotellet i Jukkaasjärvi, Esrange m.m.

7 – 10 mars. Pris 6.975:-

I priset ingår buss t/r Karlskoga - Arlanda, flyg Arlanda - Kiruna t/r, busstransfer i Kiruna enl. program, 3 nätter på hotell Kebne, 3 frukostar, 3 luncher, 3 middagar. Guidekostnader och entréer, stadsrundtur i Kiruna, guidade visningar av Ishotellet, Esrange, besök i sameby m m.

Teaterresa till Lerbäck

Lördag 20 mars kl. 14.00. Pris 680:-.

Teatern visar farsen ”Det kunde varit värre” och har sin premiär den 5 mars. På scenen står Fredrik Andersson, Mattias Blad, Jenny Gille, Johan Gille m.fl. I priset ingår bussresa, teaterbiljett, mat: förrätt, varmrätt, dessert samt kaffe.

Anmäl senast den 18 februari.

Operetten ”Läderlappen”

på Kungliga Operan i Stockholm fredag 16 april. Pris 1.010:-

I priset ingår, bussresa, parkettbiljett till föreställningen, 2-rättersmiddag inkl. kaffe och kaka på Ulfhälls Herrgård. **Ett fåtal platser kvar!!**

Resa till Rügen och Hansastäderna

5 – 10 maj. Pris 3.910:-

I priset ingår bussresa, färjeöverfarter, bra hotell med halvpension i fyra nätter, rundturer och utflykter.

Intresserade av resan kan ringa Marianne Cornelid för mer info!

År 2009 gick upplevelseresan till Azorerna.

2010 planerar vi en ny upplevelseresa.

Två förslag föreligger och de är Ungern och Sydafrika.

För planering av någon av dessa resor behövs tid!

Jag tar tacksamt emot intresseanmälan till endera av resorna snarast! **Anmälan är inte bindande.**

Den som har gjort en resa har alltid något att berätta.

Välkomna att resa med resekommittén

Marianne Cornelid tel. 505 98, 070-316 64 65.

OBS! Till er som betalar till SPF:s expedition, **medtag jämnt belopp.**

Resekommitténs bankgiro: 885-2634